

Відгук офіційного опонента

**доктора юридичних наук, професора Задираки Наталії Юріївни
на дисертацію**

**Ковирєва Антона Вікторовича на тему: «Правове регулювання
процедури звернення стягнення на майно у виконавчому
провадженні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії у галузі
знань 08 «Право»
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена сучасними тенденціями розвитку системи примусового виконання рішень в Україні, необхідністю забезпечення реального та своєчасного захисту прав і законних інтересів учасників виконавчого провадження, а також потребою підвищення ефективності механізму виконання судових рішень як невід'ємної складової принципу верховенства права.

У сучасних умовах реформування системи виконавчого провадження особливого значення набувають питання належного правового регулювання процедури звернення стягнення на майно боржника, оскільки саме ефективність цієї процедури безпосередньо впливає на рівень виконання судових рішень та довіру суспільства до правосуддя. Наявність численних практичних проблем, пов'язаних із виявленням майна боржника, визначенням черговості звернення стягнення, оцінкою та реалізацією майна, а також забезпеченням балансу між інтересами стягувача і боржника, свідчить про необхідність комплексного наукового аналізу відповідних правовідносин.

Актуальність теми також обумовлена постійними змінами законодавства у сфері виконавчого провадження, впровадженням інституту приватних виконавців, цифровізацією виконавчих процедур та необхідністю

гармонізації національного законодавства із європейськими стандартами захисту права власності та права на справедливий суд. У цьому контексті наукове дослідження правового регулювання звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні має важливе теоретичне та практичне значення для вдосконалення правозастосовної діяльності й подальшого розвитку виконавчого процесу в Україні.

Дослідження здійснено із наявністю кореляційних зв'язків із положеннями законів України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні», «Про засади державної регіональної політики», «Про державно-приватне партнерство», Указу Президента України «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні» від 26 лютого 2016 р. № 68/2016, в межах виконання Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр., ухваленої Постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695, Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України № 231/2021 від 11 червня 2021 року, та ін..

Тема дисертації затверджена Вченою радою Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (протокол № 8 від «30» червня 2022 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Зазначене дослідження має комплексний, системний характер і відзначається належним рівнем наукових узагальнень. У процесі виконання роботи використано 227 наукових та нормативних джерел.

Нормативну основу дослідження становлять Конституція України, закони України «Про виконавче провадження», «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів», Цивільний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного

судочинства України, а також підзаконні нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, Міністерства юстиції України та інших органів державної влади, що регламентують організацію та здійснення примусового виконання рішень.

Теоретико-методологічне підґрунтя дослідження сформовано на основі наукових праць провідних вітчизняних і зарубіжних учених у сфері цивільного процесуального, адміністративного та господарського права, а також виконавчого права. У роботі узагальнено доктринальні підходи до правової природи виконавчого провадження, принципів примусового виконання рішень, правового статусу суб'єктів виконавчого провадження та механізмів забезпечення ефективного звернення стягнення на майно боржника.

Емпіричну базу дослідження становлять офіційні статистичні та аналітичні матеріали щодо діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців, узагальнення судової практики, зокрема Верховного Суду, а також практика застосування законодавства у сфері виконавчого провадження, що дозволило виявити проблеми правозастосування та сформулювати пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних досліджень, присвячених правовому регулюванню процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні. У роботі сформульовано низку нових наукових положень, висновків і пропозицій, які мають як теоретичне, так і практичне значення та обґрунтовані здобувачем особисто.

Зокрема, уперше обґрунтовано науковий підхід до розуміння принципів реалізації звернення стягнення на майно боржника як системи практичних стандартів «стійкого виконання», що одночасно забезпечують результативність примусового виконання та мінімізують ризики скасування

виконавчих дій у межах судового контролю. Такий підхід дав змогу розвинути положення про функціональний зв'язок принципів виконавчого провадження з доктриною фраздаторності, відповідно до якої ефективне звернення стягнення у випадках виведення активів потребує поєднання виконавчих інструментів із цивілістичними засадами добросовісності, недопустимості зловживання правом та ефективного способу захисту. Також запропоновано розглядати правову визначеність у процедурі звернення стягнення як самостійну гарантію не лише боржника, а й стягувача, оскільки вона зменшує простір для маніпуляцій і підвищує передбачуваність виконання, що уточнює традиційне розуміння цього принципу, орієнтоване переважно на захист прав боржника.

У дисертації удосконалено систематизацію основоположних нормативних вимог щодо звернення стягнення на майно боржника як ключової процедури процесуального виконавчого права. Автором сформовано структуроване бачення таких вимог, що охоплює обмеженість дій виконавця межами виконавчого документа та принципом законності, пропорційності і співмірності примусового впливу, дотримання черговості звернення стягнення, обов'язковість встановлення майнової маси боржника, здійснення розшуку та виявлення його активів, опис і арешт майна як гарантію його збереження, оцінку як умову справедливості й ефективності реалізації, реалізацію майна через систему електронних торгів як механізм прозорості та конкурентності виконавчого провадження, а також процесуальні гарантії оскарження і контролю за діями виконавця.

Подальшого вдосконалення набули напрями підвищення ефективності нормативного механізму здійснення виконавчого провадження. У роботі обґрунтовано необхідність розширення повноважень приватних виконавців, перегляду доцільності встановлення мораторіїв на примусове виконання судових рішень щодо окремих суб'єктів або окремих видів майна, запровадження збалансованого механізму виконання судових рішень із залученням різних суб'єктів до здійснення відповідних комплексів

виконавчих дій, забезпечення належного кадрового потенціалу органів примусового виконання рішень, а також удосконалення правового регулювання протидії фраздаторним правочинам боржників, спрямованим на ухилення від виконання судових рішень.

Набуло подальшої розробки дослідження інституту звернення стягнення на майно боржника як самостійної процедурно-стадійної конструкції, що включає послідовні стадії виявлення та розшуку активів, опису й оцінки майна, арешту, визначення режиму зберігання, вилучення, передачі на зберігання, виключення з опису та зняття арешту, а також реалізації майна. У дисертації доведено, що відсутність належної систематизації норм, які регламентують зазначені стадії, негативно впливає на рівень правової визначеності та ефективність примусового виконання.

Окрему наукову цінність становить аргументація автора щодо недоцільності механічного запозичення для України цілісної іноземної моделі виконавчого провадження. Натомість обґрунтовано перспективність поетапної імплементації окремих функціонально ефективних елементів зарубіжних систем, зокрема обов'язку боржника розкривати інформацію про активи, страхування професійної відповідальності виконавця, аудіо- та відеофіксації виконавчих дій, відкритих реєстрів боржників і цифрового супроводу процедур арешту та реалізації майна. У зв'язку з цим зроблено висновок, що оптимізація національної моделі звернення стягнення на майно має ґрунтуватися на поєднанні професійної самостійності виконавця з ефективним державним і дисциплінарним контролем за законністю його діяльності.

Крім того, подальшого розвитку набули положення щодо доцільності нормативного врегулювання механізмів протидії фраздаторним правочинам боржника, удосконалення кадрового забезпечення органів державної виконавчої служби, розширення повноважень приватних виконавців та оптимізації взаємодії між різними суб'єктами виконавчого провадження. Важливим є також авторське бачення правової природи діяльності

приватного виконавця як суб'єкта, який поєднує елементи приватноправової автономії та публічно-владних повноважень, делегованих державою у сфері примусового виконання рішень.

А.В. Ковирєвим обґрунтовано, що до основних напрямів удосконалення нормативного механізму здійснення виконавчого провадження доцільно виокремити такі: розширення повноважень приватних виконавців; перевірку обґрунтованості існування мораторіїв на примусове виконання рішень щодо окремих суб'єктів або звернення стягнення на певні види майна; запровадження збалансованого механізму примусового виконання судових рішень, які передбачають різні комплекси виконавчих дій, що здійснюються різними суб'єктами; забезпечення належного кадрового потенціалу у сфері примусового виконання рішень шляхом заповнення вакантних посад державних виконавців, а також вирішення питання щодо відновлення приватним виконавцям доступу до Автоматизованої системи виконавчого провадження за умови дотримання вимог чинного законодавства; удосконалення законодавчого регулювання протидії вчиненню фраздаторних правочинів боржниками, спрямованих на ухилення від виконання судових рішень; запровадження у чинному законодавстві чітких механізмів оскарження та визнання недійсними правочинів боржника, які вчиняються з метою виведення майна з-під можливого звернення стягнення; розширення процесуальних можливостей державних і приватних виконавців щодо ініціювання в судовому порядку визнання недійсними фраздаторних правочинів, вчинених боржниками на шкоду правам стягувачів; формування ефективних правових інструментів виявлення та запобігання фраздаторним правочинам, зокрема шляхом удосконалення інформаційної взаємодії між державними реєстрами, органами державної виконавчої служби та приватними виконавцями (с. 238-242).

У роботі містяться ряд інших прогресивних положень та висновків, що мають важливе теоретичне, практичне та праксеологічне значення.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях

Основні положення роботи знайшли відображення в 7 наукових статтях, з них 4 опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, а також у 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Оцінюючи значення результатів дисертаційного дослідження А. В. Ковирева для юридичної науки та правозастосовної практики, слід зазначити, що вони суттєво поглиблюють сучасні наукові підходи до розуміння правового регулювання процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні, а також сприяють удосконаленню механізмів примусового виконання судових рішень в Україні. Робота містить низку теоретично обґрунтованих і практично значущих положень та рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності виконавчого провадження, забезпечення балансу прав та інтересів стягувача і боржника, удосконалення процедур виявлення, арешту та реалізації майна боржника, а також посилення гарантій законності й правової визначеності у сфері примусового виконання рішень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції, які містяться в роботі, можуть бути використані в:

- науково-дослідній сфері – шляхом їх використання у подальшій розробці засад правового регулювання процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні (акт впровадження в науково-дослідну діяльність Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» від 04 травня 2026 року);

- правотворчій діяльності – отримані результати можна використовувати для удосконалення правового регулювання процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні (звернення до Комітету з правової політики Верховної Ради України);

- освітньому процесі – під час підготовки навчально-методичного забезпечення, розробки посібників, підручників та викладання курсів з таких

навчальних дисциплін, як «Господарське право і процес», «Цивільний процес», «Фінансове право», «Інвестиційне право» та ін. (акт впровадження в освітній процес Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» від 04 травня 2026 року).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

У цілому, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу А.В. Ковирева, необхідно звернути увагу і на її окремі недоліки.

1. У дисертації доцільно було б чіткіше розмежувати поняття «звернення стягнення на майно», «арешт майна», «реалізація майна» та «примусове виконання рішення», оскільки в окремих положеннях роботи ці категорії частково перетинаються, що може ускладнювати їх доктринальне та практичне застосування.

2. Недостатньо розкритим видається питання співвідношення прав стягувача та боржника під час звернення стягнення на майно. Автор переважно акцентує увагу на забезпеченні ефективності виконання рішення, однак потребує глибшого аналізу проблема недопущення надмірного втручання у право власності боржника.

3. Дисертація виграла б від ширшого аналізу практики Європейського суду з прав людини щодо захисту права власності у процедурі примусового виконання рішень, особливо в аспекті пропорційності втручання держави у майнову сферу особи.

4. У роботі недостатньо конкретизовано критерії співмірності між розміром заборгованості та вартістю майна, на яке звертається стягнення. Зазначене питання має істотне практичне значення, оскільки саме невизначеність таких критеріїв часто призводить до судового оскарження дій виконавця.

Висновок

Зважаючи на те, що перераховані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку даної роботи, слід констатувати, що подана дисертація «Правове регулювання процедури звернення стягнення на майно у виконавчому провадженні» є завершеною науковою працею, зміст якої відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Антон Вікторович Ковирев – на основі публічного захисту заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права та процесу
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Наталія ЗАДИРАКА

